

Bedømmelsesrapport for idékonkurrence

Stedet Tæller X

Flyndersø Mølle

Forside visualisering: Vinderforslaget - Forslag, 58782

Indhold

Forord	5
Om idékonkurrencen	6
Samlet bedømmelse	8
Vurdering af vinderforslag	10

Foto: Claes Fischer

Forord

STEDET TÆLLER X

I Danmark har vi blik for at skabe lokal udvikling med afsæt i vores forskelligheder. Vi er dygtige til at dyrke og styrke det stedbundne potentiale – det unikke ved et sted. Dét der ikke lige kan flyttes. Dét som er tæt på umuligt at kopiere. Dét der sætter stedet på landkortet.

Stedet Tæller X er en kampagne fra Ny Carlsbergfondet og den filantropiske forening Realdania, hvor kunst og arkitektur bliver brugt som løftestang til udvikling af særlige steder.

Ambitionen er at styrke de særlige kendetegn i landdistrikterne gennem lokalt forankrede fysiske projekter, nye talentfulde tegnestuer og et nytænkende samspil mellem kunst og arkitektur. Kampagnen skal gøre det lettere at opdage og opleve landets særlige steder – både for dem, der besøger stedet og for dem, der bor der.

Gennem et projektudviklings- og ansøgningsforløb har en række aktører fra landkommunerne i Danmark kunnet byde ind med steder til dette forløb, hvor ni projekter og projekter blev valgt ud og fik tildelt realiseringsstøtte.

TAK TIL DELTAGERNE FOR DERES BIDRAG

Der skal lyde en stor tak til konkurrencedeltagerne for deres bidrag. Både konkurrenceudskrivere og projektejdere har været begejstrede for de forskelligartede forslag, der på hver deres måde har peget på mulige løsninger af konkurrenceopgaven.

LÆSEVEJLEDNING

Bedømmelsesrapportens første afsnit beskriver rammerne om idékonkurrencen. Derefter følger først bedømmelsesudvalgets generelle bemærkninger og samlede bedømmelse, og dernæst bedømmelsesudvalgets vurdering af vinderforslag.

Der findes mere information om Stedet Tæller X på Realdanias hjemmeside.

Om idékonkurrencen

KONKURRENCEPROCESSEN

Konkurrencen blev sat igang 1. december 2023 med en offentliggørelse af konkurrencematerialet for alle interesserede konkurrencedeltagere. Ved afleveringsfristen den 8. februar 2024 modtog Realdania og projektejerne i alt 16 forslag. Alle forslag blev herefter vurderet af bedømmelsesudvalget i en bedømmelsesproces fra februar-april 2024, og resultatet af bedømmelsen er offentliggjort den 2. maj 2024.

KONKURRENCEOPGAVEN

Konkurrencedeltagerne er blevet stillet følgende spørgsmål i konkurrencen:

1. Hvordan kan landskabsarkitekturen markere og definere Flyndersø Mølle som port til oplevelser i naturparken?
2. Hvordan kan møllebygningen transformeres, som et arkitektonisk landemærke, der både peger mod fortid og fremtid?

BEDØMMELSESKRITERIERNE

Bedømmelsesudvalget har lavet en helhedsvurdering af de indkomne forslag ud fra følgende kriterier:

- 01 Den overbevisende idé til, hvordan arkitektur kan gøre det lettere for flere at opdage, indtage og opleve stedets særlige potentiale.
- 02 Hvor godt forslaget læser stedet og besvarer de spørgsmål, der er beskrevet til projektet i programmet.
- 03 Hvor realiserbar idéen vurderes at være, bl.a. ift. projektets økonomi og fremtidige drift.

BEDØMMELSESDVALGET

Konkurrenceforslagene er blevet vurderet af et bedømmelsesudvalg med følgende deltagere (med stemmeret):

- Peter de Neergaard, lodsejer
- Morten Ryesgaard Larsen, projektleder, Skive Kommune
- Stine Lea Jacobi, arkitekt og programchef, Realdania
- Fagdommer: Rikke Juul Gram, partner og kreativ direktør ved Schønherr Arkitekter

Følgende er rådgivere for bedømmelsesudvalget (uden stemmeret):

- Camilla Bang, arkitekt, Skive Kommune
- Simon Harboe, projektchef, Realdania
- Kira Maria Svankjær og Birgitte Svarre, rådgivere på Stedet Tæller X kampagnen, BARK

Mia Nørlund og Inger Haarup Borchmann fra Grandville har været konkurrencesekretær.

DET VIDERE FORLØB

Forslagsstilleren bag det vindende forslag skal nu - i samarbejde med projektejerne og i dialog med stedets interessenter - videre kvalificere forslaget med henblik på realsejring. Den videre projektering sker først, når finansieringen er i fuldt i hus.

Foto: Sehen

Foto: Sehen - Flyndersø Mølle set fra Nord

Samlet bedømmelse

Flyndersø Mølle, som ligger ved det østlige indløb til søen af samme navn, indgår som en del af Naturpark Flyndersø – Sønder Lem Vig. Naturparken rummer et rigt og varieret landskab, som sætter scenen til forestillingerne om det rå og enkle liv, som det har udformet sig i tidligere tider af Jyllands historie. De mange typer af beskyttet og fredet natur udgør tilsammen en fint detaljeret mosaik af våde og tørre biotoper, som samles i en storslået helhed med lange kig over landskabets frit bølgende topografi, og med god plads til, at vinden kan få fat.

Dette landskabs fortælling er således både kompleks og enkel, og opgaven med genfortolkningen af Flyndersø Møllens ret forfaldne bygning som en åbning mod naturparken er derfor af en vis sværhedsgrad. Stedet tæller som bekendt X, så hvilke faktorer er det, der gør ankomstområdet til en del af en helhed? Hvordan forbinder man landskabets åbenhed med den intimitet, som det gamle møllested møder den besøgende med her, og hvordan sikrer man en indlevet forbindelse i form af en gangbro mellem ankomstområdet og Flyndersøes vandspejl tværs gennem dens sivbevoksede kanter?

Konkurrencen har på flere måder vist os, at det er de enkleste løsninger, der griber denne fortælling bedst – også når det handler om noget så simpelt som at rydde op i den eksisterende beplantning og skabe den åbenhed og plads som skal til for at landskabets karakter kan træde tydeligt frem.

I en samlet vurdering af de 16 indkomne forslag kan man, groft sagt, inddele dem i to kategorier: De mere radikale og legende indgreb med mange nye faciliteter både inde og ude, og de stilfærdige tilpasninger, hvor arkitektens rolle er mere underspillet. Helt på tværs heraf er en, for bedømmelsesudvalget, overraskende fortolkning af konkurrencens undertitel: Åbninger i landskabet - for adskillige forslag rummer nemlig et helt konkret gennembrud af møllebygningen, som på forskellig vis opdeler bygningen i to, men med vidt forskellige fordele og ulemper til følge.

Eksempler på det kan være forslag (19778) (lavet af Centrum Arkitektur) og (32886) (som er lavet af 1+1 Arkitekter), som former et ankomstrum / foyer centreret gennem bygningen, hvor husets indgang ligger i dag. På den måde skabes der et åbent formidlingsrum til den ene side og mindre rum som toiletter, depot og frokoststue til den anden. Forslag som (58782) (lavet af Jesper Kusk Arkitekter, VEGA Landskab og Betak Arkitekter) og (191413) (lavet af Bjørn Graah, Richard Schyrman og Julia Fors) skaber en decentral åbning i bygningen, der separerer toilet og depot fra formidlingsfaciliteterne, som har mere begrænset adgang. Åbningen former både en indramning af det bagvedliggende sølandskab og en overdækket opholdsmulighed.

Modsat har man i forslag (88052) (lavet af Fennö Bak Arkitektkontor) valgt at forlænge møllebygningen i begge ender med yderligere to skulpturelt stærke tagkonstruktioner /

overdækkede uderum, som forøger det beskyttede brugsareal med adskillige m², men som samtidig skaber et meget voluminøst ankomststed, med måske mere plads end der reelt er behov for.

Tilsvarende er der store forskelle på, hvorledes møllebygningens indre er søgt tilpasset programmets behov for helt nye servicefaciliteter, formidling og information – for både enkelte besøgende og større grupper. En programmatisk forudsætning er at sikre en fri og separat adgang til depot og toiletfaciliteter, og her har der været stor forskel på vægningen heraf - fra indeliggende placeringer af disse som ikke opfylder programmet, til adgang til de uaflyste faciliteter fra gavlen.

Nogle forslag har bevaret store dele af de indre, bærende vægge, f.eks. forslag (63114) (lavet af TAJN Arkitekter) som nøje har analyseret det eksisterende og omhyggeligt og indlevet har indpasset de nye funktioner – men med meget små rum til følge. Andre har stort set ryddet grundplanens indre f.eks. (30154) (lavet af Fenger Arkitektur / Breinholt Arkitektur) for på den måde at skabe maksimal fleksibilitet i anvendelsen af bygningen.

Flere forslag har fritlagt loftet til kip, og nogle med tilføjede lysindtag i form af runde vinduesåbninger, skulpturelt indfoldet i tagets tækning i f.eks. (75038) (lavet af Studio Eika), som et rytterlys i hele tagets længde (57578) (lavet af Manshaus Arkitektur og Skaarup Landskab), eller som større åbninger af facaden mod nordvest, som kan trække mere lys ind i bygningens almuemørke, som vi ser det i forslag (63114) (lavet af TAJN Arkitekter).

Parkeringsområdet er for en del af forslagernes vedkommende, som i eksemplet (80001) (lavet af KJØLHEDE arkitekter), indskrevet på 'gårdspladsen' mellem den gamle møllegårds fundamenter, og formidler dermed på en meget enkel måde den tidligere tilstedeværelse af gården, hvilket bedømmelsesudvalget ser som meget positivt. Andre skaber en tættere forbindelse til Møllehuset gennem større eller mindre anlagte grus- eller græsflader og med krydsningen af Flyndersøvej som forskellige varianter af shared space, hvilket oftest virker som lettere umotiverede løsninger.

Den gangbro som skal danne forbindelse mellem møllebygningen og Flyndersøes vandspejl er der tilsvarende mange spændende bud på: Forslag (00200) (lavet af Kumulus Agency) anviser en direkte adgang fra parkeringsanlægget og frem til søen gennem en meget smukt svunget, tækket tagoverdækning, men uden egentlige opholdsfaciliteter og med møllebygningen som en næsten sekundær attraktion. Forslag (191413) (lavet af Bjørn Graah, Richard Schyrman og Julia Fors) har udformet en fint detaljeret bro, som ender i en rundgang med møllehulets æstetik, og trækker, som i flere andre forslag, adgangen til udsigten over søen tværs igennem bygningen.

Alle de 16 forslag har på hver sin måde bidraget til en meget berigende indsigt i Flyndersø Møllers muligheder, og ikke ét har været uden kvaliteter. Det forslag som samlet set har opfyldt den udfordrende opgave bedst er dog forslag (58782) (lavet af Jesper Kusk Arkitekter, VEGA Landskab og Betak Arkitekter), som med sit enkle og dog radikale greb udfolder Flyndersø Mølle som ramme om en større fortælling, samtidig med at den landskabelige

rydning af beplantning og grødeskæring åbner for historien om møllestedet. Desuden foretages der et indkøb af projekt (57578) (lavet af Manshaus Arkitektur og Skaarup Landskab) for det fint indpassede parkeringsområde og en smuk og enkel gangbro, som på sigt kan udvikles til at rumme flere funktioner.

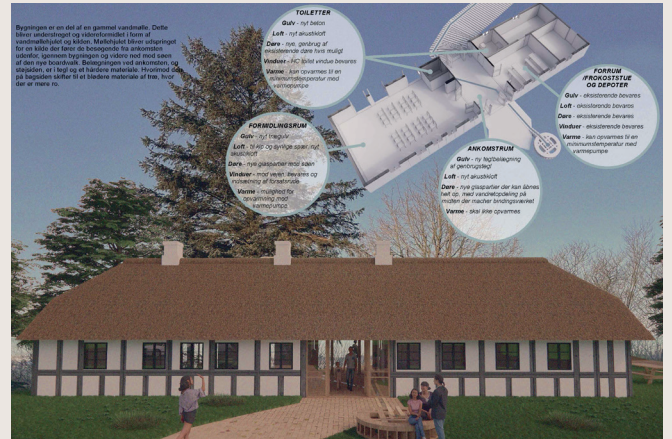
Forslag - 58782 (Vinderforslag)

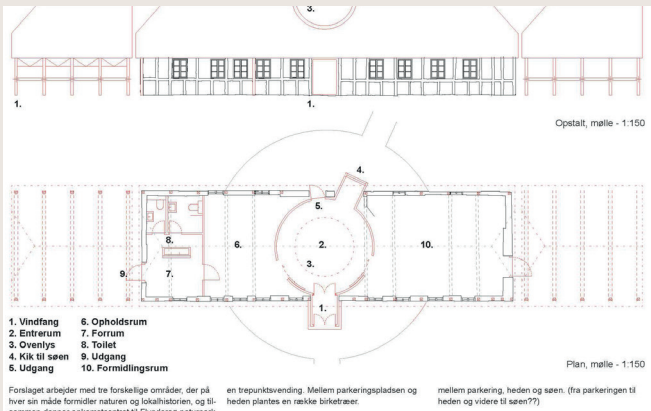
Forslag - 57578 (Indkøb)

Forslag - 191413

Forslag - 19778

Forslag - 88052

Vurdering af vinderforslag

Flyndersø Mølle - åbninger i Landskabet (forslag 58782) - Vinder
(lavet af Jesper Kusk Arkitekter og VEGA Landskab med Betak Arkitekter
som konsulent)

Flyndersø Mølle - Porten til Naturparken (forslag 57578) - Indkøb
(lavet af Manshaus Arkitektur og Skaarup Landskab)

Et enigt bedømmelsesudvalg har udpeget forslag (58782) som vinder af konkurrencen om Flyndersø Mølle – åbninger i landskabet. Forslaget præmieres med 100.000 kr.

Forslaget bygger på den grundforståelse, at stedet for den besøgende må opleves i flere skalaer: Fra ankomsten ad Herningvej, hvor marklandskab og plantager danner ramme om den landskabelige åbning som udfoldes, når man i bil eller på cykel nærmer sig Flyndersø Mølle, som i nogen grad er blevet frigjort af den nuværende bevoksning. Man parkerer og følger en sti, som atter indrammes af en åbning tværs gennem bygningen, og man ledes af en sti videre ud på den gangbro, som åbenbarer søens spejl. Åens oprindelige udløb i søen som er selve møllefortællingens stedfæstelse, her drev hjulet møllen – genfremkaldes ved en manuel grødeskæring, som former et smalt, frit vandspejl, som visuelt forbinder søen med møllebygningen.

I dén fortælling er den gamle møllebygning blot et punkt i en langt større bevægelse gennem naturparkens istidslandskab, men samtidig er det netop hér historien fortættes og bliver scene for det hverdagsliv, der engang har udspillet sig på denne egn. Nu som port og formidling for landskabets besøgende.

Møllegårdens gamle gårdsplads forstærkes med en brolægning, der fortsættes i retningen mod møllebygningen, og som danner en form for pladsrum omkring ejendommen og igennem den nyetablerede åbning af denne. Dette vognportlignende rum, som spænder over tre bygningsfag, udgør et meget centralt led i forslagets hovedgreb, idet det både indrammer retningen mod søen, og skaber et overdækket uderum med indbyggede køkkenfaciliteter og en pejs, som inviterer til ophold, ly og læ.

Tvedelingen af bygningen betyder også, at toilet og depot både kan tilgås separat fra nordøst facaden og fra åbningen, ligesom der også herfra er sekundær adgang til formidlings- og opholdsrum på modsatte side. Den primære adgang hertil er dog fortsat fra husets oprindelige hoveddør, og træder man ind, så mødes man af et enkelt og fint indrettet dobbeltrum med et gulv af brede planker, og som opvarmes af to smukt renoverede ildsteder. Loftet er åbnet til kip, og store vinduesåbninger er indsat mod nordvest, for at trække mere lys ind i den førhen så dunkle stuer.

Møllebygningen forsynes med nyt stråtag, og de indvendige spær repareres, ligesom de øvrige bygningsdele restaureres, stabiliseres og evt. efterisoleres.

Bedømmelsesudvalget finder forslaget særligt overbevisende som ide, fordi det på én gang forløser det enkle greb som stedet kalder på, og samtidig giver det klare bud på en nyfortolkning af en bygning, hvis anvendelse ikke længere er som nogens hjem, men et sted, som skal opfylde nogle helt andre funktioner – uden at man mister stedets sjæl. Også realiserbarheden vurderes rimelig i relation til det udarbejdede budget, omend der her formentlig skal prioriteres lidt. Forslaget er en virkelig fin og indlevet opfyldelse af de programmæssige forudsætninger og krav, men der skal arbejdes videre med en række forhold før projektet falder helt på plads:

Brostensbelægningen omkring møllebygningen skal genovervejes, både i forhold til tilgængelighed og udbredelse, da den i forslaget mimer en gårdsplads, der ikke findes. Tilsvarende skal der arbejdes med bygningsåbningen, så forestillingen om en vognport nedtones – det er ikke en del af stedets kulturhistorie, og man kan overveje om det overdækkede areal kan hæves en smule i bygningens længderetning. Et spørgsmål kan være, om der kan isættes porte, som kan skærme for vinden. Endelig skal der i den videre proces ses nærmere på forslaget ift. opvarmingskilden, og i den videre bearbejdning af landskabet skal der være en opmærksomhed på, at Flyndersø Mølle ligger i et område med beskyttet natur, og det kan få betydning for fx hvor meget der kan røres ved / beskæres i naturen. Disse temaer mener bedømmelsesudvalget godt kan overvejes og behandles uden at gå på kompromis med hovedgrebet.

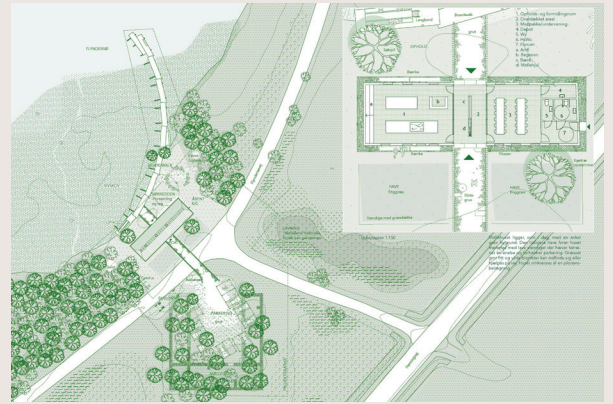
Men bedømmelsesudvalget har dog også besluttet at foretage et indkøb på 25.000 kr. af forslag (57578), som har været til særlig inspiration i drøftelserne, og hvor enkeltdele løser nogen af vinderforslagets udfordringer. Dette forslag skal særligt fremhæves for sin smukke gangbro, der med sit geometrisk præcise bueslag modsvarer bygningens rektangel og kontrasterer søbreddens og landskabets organiske natur. Gangbroen her kan videreudvikles over tid, og den inviterer til mange forskellige former for brug.

En anden fin detalje er indrykningen af sydvestgavlen, som også giver en fin niche til ophold. Samtidig er parkeringsområdet fortolket på en spændende måde, som fremhæver møllegården og krydsningen af Flyndersøvej til møllehuset er entydigt markeret på de gåendes præmisser.

Desuden er det fine havemotiv foran bygningen en indtagende måde at skabe overgang mellem naturen og bygningens kultivering af dette sted i landskabet.

Situationsplan - Forslag 58782 (Vinderforslag)

Situationsplan - Forslag 57578 (Indkøb)

Visualisering af Flyndersø Mølle - Forslag 57578 (Indkøb)

Visualisering fra oven af Flyndersø Mølle - Forslag 58782 (Vinderforslag)

Stedet Tæller **X**

KRYDSER SÆRLIGE STEDER MED KUNST OG ARKITEKTUR